

*Onderzoek aan Kleine Mantelmeeuw,
Zilvermeeuw en Scholekster
op het Forteiland IJmuiden in 2016.*

Onderzoek aan Kleine Mantelmeeuw, Zilvermeeuw en Scholekster op het Forteiland IJmuiden in 2016

Inleiding

Voor het negende jaar in successie werd onderzoek op het Forteiland in IJmuiden uitgevoerd. Het zijn met name de Kleine Mantelmeeuwen, Zilvermeeuwen en Scholeksters die jaarlijks worden gevolgd aan de hand van een gekleuringde populatie. Het moge duidelijk zijn dat zo'n langlopend onderzoek, voor de meeuwen i.s.m. het N.I.O.Z op Texel en voor de Scholeksters i.s.m. Bruno Ens (landelijk onderzoek), veel gegevens oplevert op het gebied van gedrag, aantalsontwikkeling en overleving aan de hand van kleuringde vogels met individueel herkenbare code's.

Het onderzoek van individuele vleugelpatronen aan meeuwen werd dit jaar voortgezet. Het nemen van monsters van de vogels in verband met vogelgriepvirussen is al eens eerder gebeurt, maar nu weer op nieuw ingezet. Dit laatste is ongelooflijk belangrijk in verband met de uitbraken in o.a. Nederland met grote gevolgen voor de pluimveehouderij.

Dit jaar werden we op het Forteiland geconfronteerd met zeer hoge vegetatie, zoals we die niet eerder hadden meegemaakt. Het aflezen van de gekleuringde meeuwen in de kolonie was daardoor niet eenvoudig. Tevens waren we ook benieuwd hoe de meeuwen hierop zouden reageren. Zouden ze dit accepteren of zouden de aantallen daardoor lager worden? Een bijkomend voordeel van de hoge vegetatie bleek tijdens het ringen van de kuikens. Deze liepen niet ver weg en verstopte zich vaak in de vegetatie waardoor ze makkelijker te vangen waren.

Al met al weer een jaar waarin van alles gebeurde en veel werd onderzocht. Dit verslag geeft een overzicht van al onze activiteiten.

Zilvermeeuw en Kleine Mantelmeeuw

Zoals de laatste jaren normaal komen bij mooi zonnig weer in de loop van januari de eerste Zilvermeeuwen een kijkje nemen in de kolonie. Deze bezoeken nemen toe in februari. Vanaf begin maart kunnen tegenwoordig al weer de eerste Kleine Mantelmeeuwen uit hun overwinteringsgebieden in Afrika en het Iberisch schiereiland aankomen. Helaas zijn vaak hun kleuringen dan zo smerig dat deze niet allemaal afgelezen kunnen worden.

Om een indruk te krijgen wanneer de meeste eieren gelegd worden zijn er rond de eilegperiode twee trajecten over het eiland gelopen om nesten te tellen. Het resultaat van deze tellingen staan in tabel 1. Hieruit blijkt dat de meeste eieren dit jaar in de periode 2-9 mei werden gelegd. Overigens werden voor zowel de Zilvermeeuw als de Kleine Mantelmeeuw de eerste eieren al gevonden op 18 april.

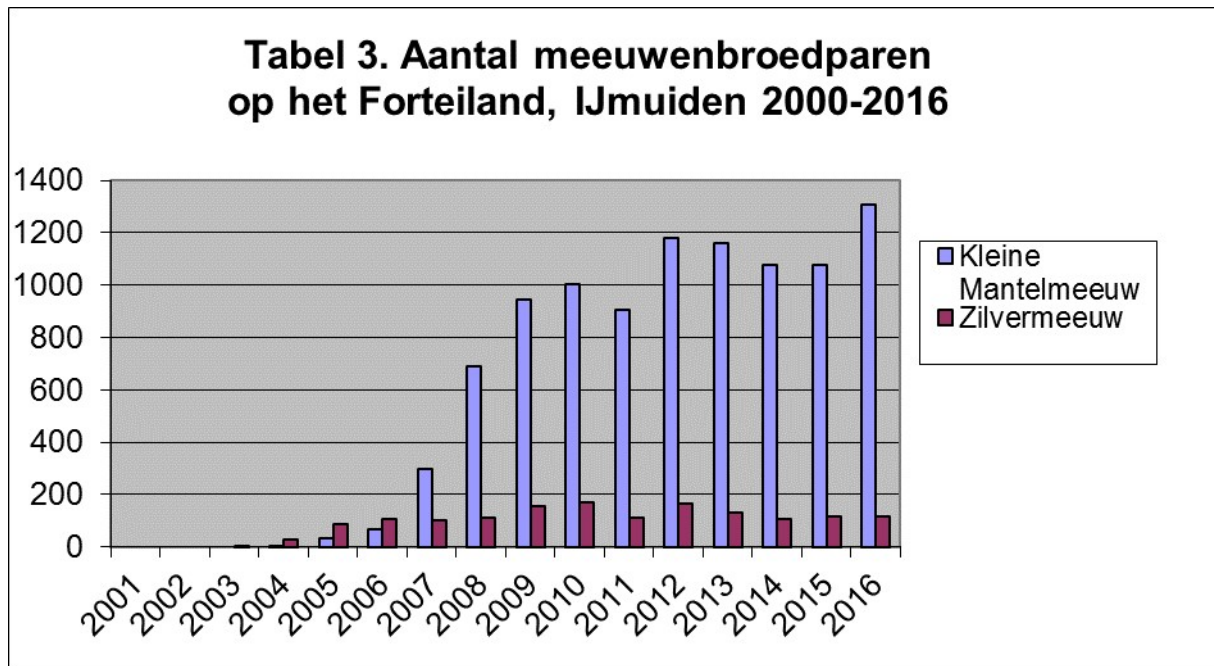
Tabel 1. Trajectentelling op nesten met inhoud.					
IJmuiden, Forteiland 2016					
Traject 1 - Centrum (noord puinhelling)					
	leeg nest	1 ei	2 ei	3 ei	4 ei
25-apr	48	2	3	0	0
2-mei	40	12	15	4	0
9-mei	14	12	24	40	0
Traject 2 - Noord (west Heli-dek)					
25-apr	61	7	7	1	0
2-mei	49	34	22	15	0
9-mei	18	24	21	63	0

Op 9 mei werden van zowel de Zilvermeeuw als de Kleine Mantelmeeuw 20 3-legsels gemeten. Metingen van de eieren geven een indicatie van de conditie van het vrouwtje. Tevens kan bij het verzamelen van de eimaten over een langere tijd veranderingen in maten, c.q. volume, worden vastgelegd, iets wat lijkt te gebeuren.

Op 20 mei is het hele eiland geteld op het aantal nesten zie tabel 2. Tijdens deze tellingen werden ook al verschillende kuikens aangetroffen. Eén paar had drie kleine kuikens. Vermoedelijk zijn de eerste kuikens rond de 20ste uitgekomen. Het totaal aantal broedparen voor 2016 is uiteindelijk vastgesteld op 1423.

Tabel 2. IJmuiden, Forteiland, nestentelling op 20 mei 2016	
Inhoud nest	Aantal
1 ei	124
2 ei	278
3 ei	823
4 ei	3
5 ei	0
1 ei, 1 kuiken	2
1 ei, 2 kuikens	4
2 ei, 1 kuiken	1
1 kuiken	1
2 kuikens	2
3 kuikens	1
leeg, uitgelopen	0
leeg, reden?	97
inhoud onbekend	87
Totaal	1423

Tellingen van adulte vogels in de kolonie tijdens het broedseizoen op verschillende dagen en tijdstippen van de dag geven een verdeling aan van 1306 paar Kleine Mantelmeeuwen en 117 paar Zilvermeeuwen. Op 3 juli word de eerste vliegvlugge Kleine Mantelmeeuw boven het Forteiland gezien.

Tabel 3 geeft een overzicht van het aantal broedparen vanaf 2000. Hierop is duidelijk te zien dat 2016 voor Kleine Mantelmeeuw een nieuw record aantal broedparen te zien geeft (1306). Het laatste record staat genoteerd voor 2012 (1178 broedpaar). Waar we deze toename aan te danken hebben is voornamelijk onduidelijk. Feit blijft dat er nog ruimte was voor uitbreiding, maar dit gaat ongetwijfeld, vanwege de mindere onderlinge afstand van de territoria, ten koste van het aantal kuikens wat groot komt. Mogelijke oorzaak is het onder druk staan van de broedgebieden elders in de regio of het land. Echter dit alles gaat niet op voor de Zilvermeeuw want die bleef stabiel (117 paar) ten opzichte van de afgelopen jaren. Dit is niet opvallend gezien de berichten dat deze soort het de laatste jaren niet echt geweldig doet. De soortensamenstelling in 2016 staat overigens in schril contrast met die van 1987, het eerste jaar van ons onderzoek op het Forteiland. Toen telden we 398 paren Zilvermeeuwen en 38 paar Kleine Mantelmeeuwen, resp. 91,3 en 8,7% tegen 8,2 en 91,8% voor 2016.

Het kleurringproject werd ook dit jaar weer voortgezet. Tussen 13 mei en 3 juni werden 26 Kleine Mantelmeeuwen, 1 hybride Geelpootmeeuw en 27 Zilvermeeuwen op het nest gevangen en voorzien van een kleurring. Dit waren alle >4ekj vogels. Ook dit jaar werd weer zoveel mogelijk gericht gevangen op paren waarvan al een van de vogels was ge(kleur)ringd of vogels die we goed konden volgen vanaf de vast wal. Reden hiervan is dat we meer informatie willen verzamelen over het gedrag. Ook lag dit jaar onze voorkeur op Zilvermeeuwen, vandaar dat we van deze soort meer adulte en kuikens hebben geringd dan in andere jaren. Begin juli werden de kuikens gekleurringd: 28 Kleine Mantelmeeuwen en 17 Zilvermeeuwen.

Jaarlijks kleurringen we 100 meeuwen. Onder andere vanwege het griepvirusonderzoek kregen we echter meer kuikens in onze handen. Deze (73 kuikens van Kleine Mantelmeeuwen) hebben alleen een metalen ring gekregen.

Een overzicht van het totaal aantal gekleurringde meeuwen word gegeven in tabel 4.

Tabel 4. Aantal gekleurringde meeuwen per soort en leeftijd.				
Forteiland IJmuiden, 2008-2016				
	jaar	adult	kuiken	totaal
Kleine Mantelmeeuw	2008	43	16	59
Kleine Mantelmeeuw	2009	54	32	86
Kleine Mantelmeeuw	2010	26	51	77
Kleine Mantelmeeuw	2011	35	52	87
Kleine Mantelmeeuw	2012	34	31	65
Kleine Mantelmeeuw	2013	39	32	71
Kleine Mantelmeeuw	2014	24	48	72
Kleine Mantelmeeuw	2015	19	54	73
Kleine Mantelmeeuw	2016	26	28	54
Subtotaal		300	344	644
Geelpootmeeuw hybride	2008	0	0	0
Geelpootmeeuw hybride	2009	1	0	1
Geelpootmeeuw hybride	2010	0	0	0
Geelpootmeeuw hybride	2011	0	1	1
Geelpootmeeuw hybride	2012	1	0	1
Geelpootmeeuw hybride	2013	0	0	0
Geelpootmeeuw hybride	2014	0	0	0
Geelpootmeeuw hybride	2015	1	2	3
Geelpootmeeuw hybride	2016	1	0	1
Subtotaal		4	3	7
Zilvermeeuw	2008	13	19	32
Zilvermeeuw	2009	19	10	29
Zilvermeeuw	2010	20	8	28
Zilvermeeuw	2011	5	7	12
Zilvermeeuw	2012	25	9	34
Zilvermeeuw	2013	21	8	29
Zilvermeeuw	2014	20	6	26
Zilvermeeuw	2015	12	8	20
Zilvermeeuw	2016	27	17	44
Subtotaal		162	92	254
Totaal		466	439	905

Zilvermeeuw Y.AFJ

In het laatste weekend van augustus word een controle ronde over het eiland gelopen om te zien of er ge(kleur)ringde vogels dood achter gebleven zijn. Dit levert jaarlijks altijd wel een aantal vondsten op. Het is voor het ringonderzoek belangrijk om te weten of en waar geringde vogels dood zijn gegaan. Dit jaar leverde onze controle een belangrijke vondst op. Het betrof Zilvermeeuw Y.AFJ die dood in zijn territorium werd gevonden. Deze Zilvermeeuw werd als kuiken geringd op het Forteiland op 30 juni 2008 en nu dus dood gevonden op 29 augustus 2016 (niet vers). Een klassiek voorbeeld van een vogel die weer is teruggekomen in de kolonie waar ie geboren is en daar een territorium bezette. Uit gedragingen tijdens het broedseizoen weten we dat we hier te maken hadden met een man.

Zilvermeeuw kuiken Y.AFJ tijdens het ringen op 30 juni 2008

Zilvermeeuw Y.AFJ adult in broedkleed tijdens broedseizoen 2016

Hoe beperkt zijn uiteindelijke leefgebied is geweest blijkt uit de life-history die is opgemaakt aan de hand van de vele aflezingen (± 150) die zijn gedaan tijdens zijn leven. In zijn eerste levensjaren zwerft Y.AFJ langs de Hollandse en Zeeuwse kust. Iets wat hij ook in zijn latere levensjaren zal doen buiten de broedtijd. Verste afstand naar het noorden is Groote Keeten, op 46 km afstand van IJmuiden en verste afstand naar het zuiden is Westkapelle, op een afstand van 130 km van IJmuiden. In 2011 verschijnt Y.AFJ als 4ekj vogel weer terug in de kolonie om daar jaarlijks tot en met het broedseizoen van 2016 te worden waargenomen. Tijdens de broedtijd worden regelmatig uitstapjes gemaakt naar de vuilopslag van Icovia bij Amsterdam, op 18 km afstand van IJmuiden. In 2011 wordt ie voor 't eerst 'betrap't in de kolonie met een nest, wat ook het geval is in 2014, 2015 en 2016. Die laatste jaren wisten we waar ie zat, dus was het vrij eenvoudig om hem terug te vinden.

Al met al een schitterend overzicht van het leven van een individu, wat alleen maar zichtbaar is geworden door het gebruik van een kleuring.

Geelpootmeeuw hybriden

Alle drie de gekleurde hybriden (Y.AHH, Y.BAM en Y.BVA) kwamen terug in de kolonie. In 2016 diende zich weer een nieuwe hybride aan die niet ver van Y.BAM tot broeden kwam. Deze vogel is op het nest gevangen en gekleurd (Y.CAF).

Y.AHH: Helaas kwam de gekleurde partner (Y.ASC) niet terug uit het overwinteringsgebied. Met deze vrouw werd al sinds 2010 een paar gevormd. Op 9 mei werd het nest gevonden met 3 eieren op vrijwel dezelfde locatie als in 2015. Op 13 juni werd gezien dat Y.AHH 3 halfwas kuikens voerde. Door de hoge vegetatie dit jaar werden helaas geen vervolgwarnemingen meer gedaan.

Y.BAM: Deze vogel broedde met een ongeringde Kleine Mantelmeeuw op exact dezelfde locatie als in 2015. Op 9 mei werd het nest gevonden met 3 eieren. Het paar is daarna regelmatig gezien maar er waren geen aanwijzingen voor een geslaagd broedgeval, i.e. geen waarnemingen van kuikens.

Y.BVA: Ook deze vogel broedde op exact dezelfde locatie als in 2015, met een ongeringde Kleine Mantelmeeuw. Het nest bevatte op 9 mei 2 eieren. Hiervan is uiteindelijk 1 jong vliegvlug geworden.

Y.CAF: Deze vogel werd al bijtijds, voor de eileg, ontdekt in een territorium welke hij met verve verdedigde. Er werden door het ongeringde Kleine Mantelmeeuw vrouwtje 3 eieren gelegd en op 13 mei werd de hybride op het nest gevangen en voorzien van ringen. Het vermoeden was dat er in ieder geval een aantal kuikens vliegvlug zijn geworden, maar vanwege de hoge vegetatie en de vele andere paren met kuikens in de directe omgeving is dit niet zeker.

Stormmeeuw

Net zoals de afgelopen jaren kwamen weer een tweetal paren tijdens het broedseizoen de zuidkant van het eiland verkennen. Dit leidde hier niet tot een broedgeval, maar elders op het eiland, op de zuidoosthoek tussen de meidoorns, vond voor het eerst sinds jaren weer een succesvol broedgeval plaats. Begin augustus werd het paar regelmatig waargenomen op het zuid talud met een vliegvlug jong.

Onderzoek naar het vleugelpatroon van meeuwen

Maarten van Kleinwee

Ook in 2016 is het onderzoek naar het vleugelpatroon van Zilvermeeuwen en Kleine Mantelmeeuwen voortgezet.

Doel van dit onderzoek is om te achterhalen hoe het zogenaamde ‘handpenpatroon’ (het patroon van de buitenste veren (pennen) in de vleugel, ook wel de ‘hand’ genoemd) zich ontwikkeld bij jonge meeuwen en hoe bij volwassen meeuwen het patroon wel of niet verandert over verschillende seizoenen.

Om dit te bewerkstelligen wordt er geprobeerd om tijdens elk broedseizoen duidelijke foto’s te maken van de meeuwen die met een kleurring zijn uitgerust om deze dan met foto’s uit eerdere seizoenen van dezelfde individuen te vergelijken. Inmiddels worden daarbij ook foto’s uit het archief gebruikt om tot een zo volledig mogelijk beeld te komen. Alle gegevens worden in een database opgeslagen om uiteindelijk als geheel geanalyseerd te worden. Dit levert inmiddels al interessante verschillen en overeenkomsten op. Om tot een goede vergelijking te komen is het wenselijk om nog van zoveel mogelijk jaren data te verzamelen.

Monitoring Aviaire influenza in wilde vogels

Prof. Dr. R.A.M. Fouchier

M.J. Poen, DVM, PhD-kandidaat

Erasmus Medisch Centrum te Rotterdam, Afdeling Viroscience

Aviaire influenza (AI) virussen zijn zeer besmettelijke virussen voor vogels, waaronder pluimvee, die zich manifesteren in hoog pathogene (HPAI) en laag pathogene (LPAI) varianten. LPAI varianten van de subtypen H5 en H7 hebben de potentie om in pluimvee te muteren tot HPAI varianten. Wilde (water-) vogels zoals eenden, ganzen, zwanen, meeuwen en strandlopers vormen het natuurlijk reservoir van alle subtypen LPAI virussen. Deze vogelsoorten vertonen bij besmetting geen ziekteverschijnselen maar kunnen het virus wel verspreiden. In Nederland wordt sinds 1998 onderzoek uitgevoerd naar het voorkomen van LPAI virussen in wilde vogels. Het primaire doel van dit monitoringsprogramma is om een beter inzicht te krijgen in de epidemiologie van LPAI virussen. Deze monitoring van wilde vogels levert waardevolle gegevens op die niet alleen van belang zijn voor de monitoring van AI in pluimvee maar ook van belang zijn voor verder onderzoek naar mogelijkheden om de frequentie van introducties van AI in pluimvee terug te dringen. Daarnaast is het monitoringsprogramma van waarde gebleken voor bronopsporing tijdens diverse LPAI en HPAI uitbraken.

Om meer inzicht te krijgen in de epidemiologie, evolutie en ecologie van LPAI virussen in wilde vogels, maken wij gebruik van de dynamiek van de influenza A subtypen H13 en H16 in kokmeeuwen als modelsysteem. Deze twee voor mens en dier ongevaarlijke subtypen worden vrijwel uitsluitend gevonden in Kokmeeuwen tijdens het broedseizoen. Tot nog toe hebben wij geen aanwijzingen dat deze twee subtypen ook voorkomen op broedkolonies van andere meeuwensoorten dan kokmeeuwen. Om dit verder te onderzoeken is dit jaar op de broedkolonie in IJmuiden, waar zich zowel Kleine Mantelmeeuwen als Zilvermeeuwen bevinden, bemonsterd voor virus- (door het nemen van swabmonsters) als antilichaamdetectie (door het nemen van bloedmonsters). In totaal zijn 24 Zilvermeeuwen en 66 Kleine Mantelmeeuwen bemonsterd. Hierin zijn geen aanwijzingen gevonden dat er influenza virussen op de broedkolonie hebben gecirculeerd. De bloedmonsters zullen op een later tijdstip getest worden.

Scholekster

Alle drie de gekleurringde vogels kwamen dit jaar terug in hun territorium van het afgelopen jaar. Ook de metaal geringde bezette weer hetzelfde territorium als het afgelopen jaar. Tevens werd er nog een territorium vast gesteld van een 5^e paar (beide ongeringd) en was er nog een 6^e paar op het noordwesten van het eiland onregelmatig aanwezig. Totaal dus 6 paren.

Paar 1: RB-LHRT + ongeringde partner: Dit paar zat wederom in hetzelfde territorium op de noordkant van het eiland. Op een uitstekende betonpunt (2 meter hoog) werd het nest weer in bezit genomen en er werden 4 eieren gelegd. Op 6 juni werd de gekleurringde op het nest gevangen. Deze vogel wilde we graag weer vangen omdat de marker was afgevallen. De kleurringcombinatie is dus nu weer compleet. Dit paar heeft geen kuikens groot gekregen.

Paar 2: RB-CZLZ + ongeringde partner: Ook dit paar zat op ongeveer dezelfde locatie als de afgelopen jaren. Dit is een vrijwel niet te bereiken plek tussen het prikkeldraad op de oostkant van het eiland. Verschillende keren is waargenomen dat een van de vogels van het nest afvloog. Ook dit paar heeft geen jongen groot gebracht.

Paar 3: RB-CPYZ + ongeringde partner: En jawel, ook dit paar zat op vrijwel dezelfde locatie en wel op de bunker op de zuidoosthoek van het eiland. Drie eieren gaven drie kuikens waarvan er een vliegvlug is geworden. Kuiken werd opgevoed op de zuidoostzijde langs de vloedlijn van het eiland en werd voornamelijk met mossels gevoerd. Opvallend was dat vlak daarna RB-CPYZ niet meer werd waargenomen en vermoedelijk dood is. Tevens werd vastgesteld dat een ongeringd paar de omgeving van het territorium op zuidoost in bezit had genomen. Op Wadertrack, de website waar gekleurringde Scholeksters worden gemeld, zijn ook geen waarnemingen meer ingevoerd van RB-CPYZ na onze laatste waarneming.

Paar 4: Metaal + ongeringde partner (later: RG-OKCY): Ook weer een nest op vrijwel dezelfde locatie als de afgelopen jaren. In eerste instantie 4 eieren, maar er werden er twee verspeeld door onbekende reden. Op 27 mei werd de ongeringde op het nest gevangen en voorzien van kleurringen (RG-OKCY). Vrijwel direct bleek uit de waarnemingen dat een ongeringde Scholekster zich wilde mengen in het paar. Er werd behoorlijk gevochten. Dit leidde er uiteindelijk toe dat RG-OKCY in een zodanig toetakelde situatie terecht kwam dat hij buiten het territorium door een gekleurringde Zilvermeeuw (de buurman !!) te pakken werd genomen en uiteindelijk de strijd niet overleefde. Opvallend genoeg werd later het metaal geringde ex. weer samen met een ongeringde vogel in het territorium aangetroffen.

Paar 5: Paar ongeringd zuidwest: Dit paar was in het voorjaar onregelmatig aanwezig, echter vanaf juli werd ineens een territorium op de bunker op zuidwest bezet en leek er gebroed te worden. In deze periode komen we niet meer in de kolonie om de verstoring van de gekleurringde meeuwenkuikens zoveel mogelijk te voorkomen. Het paar had regelmatig conflicten met paar Metaal + ongeringd (paar 4). Er zijn geen kuikens waargenomen.

Paar 6: Paar ongeringd noordwest: Dit ongeringde paar werd onregelmatig door ons aangetroffen tijdens controle rondes voor de meeuwen. Alhoewel wel af en toe met nestmateriaal werd geslept is er geen nest gevonden.

Toekomst: Voor komend jaar staat ons de taak om zoveel mogelijk Scholeksters te kleurringen. Mede ook om het feit dat we twee gekleurringde vogels zijn kwijt geraakt. Door de vele ongeringde vogels die er nu rondlopen is het volgen van de paren moeilijker geworden omdat de vogels niet meer individueel herkenbaar zijn.

Aalscholvers

Het aantal Aalscholvers neemt de laatste jaren gestaag toe. In het voorjaar en de zomer kunnen tot ±200 ex. worden aangetroffen op het Forteiland. Ze zitten dan op de west- en noordwestkant van het eiland, met name op het talud. Ook bij Aalscholvers worden kleurringen gebruikt om onder andere meer van de omzwervingen te weten te komen. Op het Forteiland werden dit jaar 2 gekleuringde vogels afgelezen. Het eerste ex. (groen BJK) werd gezien op 10 juli. Deze was geringd op 14 april 2015 als nestjong te Mons, Wallonië, België. Het tweede ex. (groen JX) werd afgelezen op 31 juli. Deze vogel werd geringd in de Trintelhaven, Markermeer op 1 juni 2016. In 2015 werd op 9 en 27 juli een vogel afgelezen (oranje Y||X) die als kuiken was geringd op het eiland De Kreupel op het IJsselmeer op 18 juli 2014. Verder zijn er nog aflezingen bekend van een in Normandië, Frankrijk geringde vogel (wit C|4 – blauw-groen) uit 2005 en 2006 en een Deense vogel (wit 5Y8) uit 1998. In het broedseizoen van 2016 kwamen de Aalscholvers echter steeds meer op de kant en bezette een deel van de meeuwenkolonie op het noordwestelijke puntje van het eiland. Hier werd dan ook in maart en april druk gebalst en waren er eigenlijk van ons uit wel verwachtingen dat er nesten zouden kunnen komen. Zo ver kwam het echter niet en vanaf half april werd dit deel weer ingenomen door de meeuwen. Meeuwen reageren overigens furieus als Aalscholvers vlak bij hun nesten met eieren/kuikens komen. En dat is niet ten onrechte. Waargenomen werd dat een onvolwassen Aalscholver achteloos langs wat nesten van Kleine Mantelmeeuwen liep en daar vervolgens een kuiken uit roofde.

Kleine Mantelmeeuw Y.AXL, met op de achtergrond Aalscholvers.

Overige broedvogels

Dit jaar weinig andere broedvogels op het eiland. Er werden in het broedseizoen wel tot vijf paren Bergeenden gezien, maar van broeden is geen enkel bewijs gevonden. Een paar Nijlganzen werd verschillende keren met kuikens gezien, maar in vrijwel alle gevallen zijn deze na een of twee dagen verdwenen. Op 20 mei werd een nest gevonden onder een Duindoorn met 7 eieren. Ook worden regelmatig Wilde Eenden gezien. Af en toe vrouwtjes, maar vaak ook tot zes woerden. Mogelijk dat ze gebroed hebben op het eiland, maar daar is geen bewijs van gevonden. Langdurig was de zang van een Braamsluiper te horen, waarvan een territorium later werd bevestigd door een vogel met voer. Onregelmatig werden Heggemussen en een Zwarte Roodstaart aangetroffen. Van deze laatste is mogelijk een territorium aanwezig in het Fort.

Overige zaken

In samenwerking met de vrijwilligers van het Forteiland zijn we tijdens 2 publieksdagen aanwezig geweest. Geïnteresseerden konden informatie krijgen over de meeuwen. Een bron van zorg was de vondst van een lang vissnoer met haken op de noordkant van het eiland. Aan dit snoer zaten een 3-tal meeuwen verstrikt, waarvan er 2 al dood waren, de derde vogel werd gezien zijn toestand afgemaakt. Dit is niet de enige keer dat we dit soort taferelen aantreffen. Verschillende keren zijn Aalscholvers waargenomen met vissnoer en haken in de bek of in de vleugels. Ook zijn er waarnemingen van meeuwen met vissnoer om de poot of om de kop.

Dankwoord

Toestemming om het onderzoek op het eiland te kunnen uitvoeren kwam van Rick Slabbers (PBN). Hem bedanken wij voor het goede overleg wat plaats heeft gevonden zodat wij ons onderzoek konden voortzetten. Dank aan Cor voor het overzetten en de altijd aanwezig koffie! Harry Huider en Jur Venema voor het goede overleg en het verzorgen van hun kant voor het plaatsen en weghalen door de vrijwilligers van de afrastering. Dank aan Jacob Jan de Vries, Caroline Walta, Jan Vegelin en Jan Zorgdrager die ons hielpen bij het aflezen van de kleurringen, de nesten telling, het verzamelen van eimaten, het vangen en ringen van de adulte vogels en het ringen van de kuikens. Veel dank aan Kees Camphuysen (NIOZ) voor het leveren van de kleurringen voor de Kleine Mantelmeeuwen en Zilvermeeuwen en de life-historys die door hem naar de aflezers worden verstuurd en aan Bruno Ens en Kees Oosterbeek voor het leveren van de kleurringen voor de Scholeksters. De foto's zijn van Maarten van Kleinwee en Fred Cottaar.

Fred Cottaar, Lutulistraat 42, 2037 CB Haarlem; fred.cottaar@gmail.com
José Verbeek-Cottaar
Maarten van Kleinwee
Marjolein Poen

Haarlem, januari 2017